

Pompeu Fabra a Andorra

- 27 de novembre del 2013 a les 20.30 h
- Vestíbul del nou edifici del Consell General

Vicenç Mateu i Zamora

Síndic general

Bona nit i moltes gràcies per la seva presència aquest vespre, Molt Il·lustres i Honorables Autoritats, Senyores i Senyors, Primer de tot, voldria deixar constància davant de tots vostès de la satisfacció del Consell General d'acollir aquest acte que ens ha proposat una vegada més la Societat Andorrana de Ciències. Amb el seu neguit fa que parem l'atenció necessària en fets significatius com els que commemorem en l'acte d'avui, fets que ens ajuden a recordar qui som i ens ajuden a tenir clar el camí que hem de seguir.

Aquesta satisfacció s'estén a l'Institut d'Estudis Catalans, amb qui ens uneix l'amistat que neix del coneixement de les nostres arrels i de la nostra llengua.

Ens plau avui de rememorar els fets següents:

- el centenari de l'aparició de les Normes ortogràfiques del català,
- els 75 anys de la mort de Pompeu Fabra a l'exili a Prada de Conflent,
- un aniversari de significat molt profund, el testament que Pompeu Fabra va venir a fer, expressament a Andorra, el 1947,
- i, sobretot, ens convé de recordar i tenir present l'aniversari de l'ús oficial del català a Andorra, com consta en l'acta del Consell General de l'1 de juny de 1938 i novament del 20 de juny.

Escollirem la intervenció dels experts sobre aquest tema, Jordi Mir i Ramon Sistac, juntament amb l'amiga Àngels Mach, però voldria remarcar, ja que som en un escenari polític, com van ser d'importants aquests fets en què la ciència i la política són indissociables.

Els lingüistes coincideixen que l'adopció el 1913 per part del govern català d'Enric Prat de la Riba de les Normes ortogràfiques en els seus documents oficials va ser un acte transcendental. Les institucions feia cinquanta anys que ho debatien i només la clara ordenació de Pompeu Fabra va posar les eines d'ortografia, lèxic, morfologia i sintaxi allí on hi havia una anarquia important i molt perillosa.

La situació de desordre portava en aquell moment al desprestigi de l'ús d'una llengua que

Reglament interior del M. J. Consell General -;

5- 1a La llengua, adreçada al M. J. Consell General, deuran com redactada a llengua oficial Catalana, i s'entendran per duplicat, l'original amb paper sellat de la Vall i el duplicat en paper simple; i, si fallen aquests requisits, es passarà a la decisió sense exàmens.

Es podrà ometre la llengua, en tot temps, adreçada al M. J. - Consell General de la Vall, per l'autògrafa i efectiva al M. J. Consell Regent: Camillo, P. Font - Rocany, S. Riba - Oriol, P. Armengol - Masana, P. Montané - Andorra, P. Armengol - Julià, G. Marçany.

L'acadèmia i qual és l'actual Junta de la llengua, - nomina una Junta formada per un conseller de cada Parroquia, qual també farà la de sempre l'examen i estudi de tots els vocabularis, a l'efecte de facilitar així el treball al Consell General, a l'excurs que es faller resultaran indultablement ni justes, degut principalment per el dictamen presentat per la referida Junta, fora el producte de un estudi efectuat sense preserptacions, minuciosament i amb tota imparcialitat. La Junta detallada anteriorment i la que actualment queda encargada d'aquesta matèria:

Referent a un article pertocant a l'adonament de la transmissió Andorran, i la acadèmia transmet a la Vall, amb la comunicació següent:

"Reunint el M. J. Consell General, en sessió pública ordinària, i començant

Ordinació VI de l'1 de juny del 1938. Llibre d'Actes del Consell General del 13 d'agost del 1864 al 3 de juliol del 1940. Arxiu del Consell General

Ordinació Nº 1: Consellers Majors

I.- Bandera, Escut i Signes Oficials

Ampliant disposicions anteriors, es recorda la prohibició vigent per a tot particular o tretat que no hagin estat prèviament autoritzats especialment, d'utilitzar i reproduir la bandera i l'escut andorranos en papers comercials i de propaganda, o en models mercantils, comercials o industrials.

Es igualment prohibit de reproduir, parcialment o totalment, cap document oficial.

Els infractors seran sancionats amb una multa de 5.000 pessetes la primera vegada. Don cas de reincidència, podrà ésser acordada la suspensió provisional o definitiva, del permís d'exercir l'activitat comercial, associativa o industrial dels infractors.

La present disposició afecta també els qui fins ara han obrat en sentit contrari.

II.- Llengua oficial

Desent el català la llengua oficial de les Valls, totes les peticions adreçades a les Corporacions Públiques, hauran de ser obligatòriament redactades en català.

Tots els cartells, proclames, propaganda, prospectes, etc., que es distribuïssin en territori andorran, així com els cartells anunciadors d'establiments comercials o industrials, hauran de ser redactats en català, quant a l'idioma i publicitat principal, no sense que es pugui utilitzar, en llor secundari, la traducció a altres idiomes.

Els infractors seran sancionats amb una multa de 100 a 2000 pessetes, i obligats, després, a retirar la propaganda. En cas de reincidència, la sanció serà fixada segons criteri del M. J. Consell General.

Casa de la Vall, 28 de juny de 1968.

P.O. del M. J. Consell General
El Secretari General

r. i p.
El Síndic General

Ordinació I, apartat 2n, del 28 de juny del 1968. Llibre d'Actes del Consell General del 29 de març del 1961 al 8 de setembre del 1969. Arxiu del Consell General

gaudeix d'una riquesa extraordinària en els seus clàssics. Era una preocupació que es va sentir entre els filòlegs i entre els literats, però que no va ser tan fàcil com es podria pensar avui en dia, car va tenir els seus detractors i contraris a la normativa fabriana. Les llengües tenen les seves fases de regulació, però és cert que el català tenia aleshores un retard al qual es podia associar un risc considerable.

Amb la seva obra, Pompeu Fabra depura, unifica i modernitza el català. Des de la seva normativa, en fa una llengua autònoma, germana de les altres llengües europees i científicament controlada. Segueixo en aquest tema les paraules de Joan Solà, que reconeix en Fabra no solament una profundíssima competència lingüística, sinó la seva capacitat com a poliglòt. Gaziel mateix no dubta en qualificar el mestre Fabra de fred, precís, rigorós i científic. Tanmateix, la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, per Prat de la Riba, fou el bastió per a aquella reforma tan necessària.

A Andorra, l'ús del català ha seguit, del nostre coneixement, un curs prou fluid. El *Manual Digest* o el *Polítar* ens descobreixen molts matisos del que havia de ser la llengua parlada; les actes del Consell General també ens aporten informació sobre maneres de dir les coses. La voluntat –tan important sempre per a Andorra– de mostrar que és la llengua oficial s'expressa el 1938, i no oblidem que estem en el context de la Guerra Civil espanyola, amb els decrets que diuen literalment:

“Totes les súpliques adreçades al M. I. Consell General de les Valls hauran de ser redactades en llengua oficial, que és la catalana, [...]”

“S'acorda que tots les cartells i rètols oficials o semioficials hauran d'ésser redactats en la llengua oficial catalana.”

He de recordar aquí l'exposició celebrada a Encamp el 2000, *Pompeu Fabra. L'home i l'obra. Presència a Andorra*, organitzada per Àgora Cultural i que va tenir la col·laboració de Joan Triadú, de Joan Argenter, de Jordi Mir i de Joan Burgués Martisella. S'hi recollien els actes de la relació entre Fabra i Andorra i els homenatges que se li havien fet, com un monument, del 1969, o les festes populars del 1975 –patrocinades pel Consell General–, que van incloure un text de Salvador Espriu i durant les quals es va dedicar un carrer a Pompeu Fabra i es va editar un segell commemoratiu.

Potser Joan Miró, i la seva capacitat d'arribar a les essències, expressa amb claredat el sentit que podem donar a l'obra de Pompeu Fabra:

“L'única raó que em fa suportar les normes de l'art pictòric és que són essencials per expressar el que sento, tal com la gramàtica és essencial per expressar-se un mateix.”¹

Sense voler prendre més temps, donem pas ara a les intervencions dels conferenciant, que conduirà la Sra. Àngels Mach, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències. Moltes gràcies.

Nota

1- Citat per David H. Rosenthal (2008). *Banderes al vent. La Barcelona de les utopies, 1914-1936*. Meteora, de Joan Miró: *Selected writings and Interviews* (1986). Ed. Margit Rowell, Paul Auster, traductor. Boston G. K. Hall.